

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 vtrum opponatur magnanimitati per excessum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

eniossi et virtutis moralis adus, est in plena facultate liberi arbitrii adiuuati specialiter a Deo ergo existens in statu imperfecte virtutis, potest appetere opus perfectę virtutis. Tertio, quia opus perfectum, per quod generatur perfectus habitus, precedit habitum perfectum. ergo opus perfectum non habetur pro tempore, pro quo non habetur adhuc nisi habitus imperfectus. Non est ergo presumptuosum vniuersaliter, quod aliquis habens imperfectum habitum, attendet opus perfectę virtutis.

¶ Ad hoc dubium dicitur, quod verba auctoris sunt vniuersaliter vera, sane tamen intelligenda, ut intelligi debent: notanda siquidem sunt verba licet. Vnde ad primam obiectionem dicitur, quod illi, qui ad eremum, aut religionem absque presumptione ingressi sunt, non attendebant statim ad ea, quę sunt perfectę virtutis, sed attendebant viam perfectę virtutis, quod in litera approbatur manifeste. Religio, nichola est virtutis perfectę, non professio perfectę virtutis. Qui autem martyrio se exposuerunt, licet quod ad nos viderentur esse imperfectę virtutis, ut potest inchoates: quod ad Deum tamen erant perfectę virtutis, ipso Domino attestante, Maiorem charitatem nemo habet. Charitas siquidem vnus incipientis potest esse maior charitate alterius, qui multo tempore profecit: quoniam vnicuique datur charitas secundum mensuram donationis Christi, & non est mensura aliqua incipit. Similiter illi, qui statim ad solitariam vitam recte processerunt, a perfecta virtute inciperunt, ut Antonius, & Benedictus, propter iam dictam diuinę largitatis mensuram, quę vni tantum tribuit in initio, quãtũ non habebit alius post quadraginta annos in religioe.

Apost. ad Philippen. 3. Quę retro sunt obliuiscens, ad anteriora me extendo: sed hoc videtur ad presumptionem pertinere, quod aliquis tendat in ea, quę sunt supra seipsum. ergo presumptio non est peccatum.

¶ 2 Pręf. Philosoph. dicit in 10. Ethicor. quod oportet non secundum suadentes humana sapere hominem entem, neque mortalia mortalem, sed in quantum contingit immortalem facere. & in 1. * Metaph. dicit, quod homo debet se trahere ad diuina in quantum potest: sed diuina, & immortalia maxime videntur esse supra hominem. Cũ ergo de ratione presumptionis sit, quod aliquis tendat in ea, quę sunt supra seipsum, videtur quod presumptio non sit peccatum, sed magis sit aliquid laudabile.

¶ 3 Pręf. Apostol. dicit 2. ad Corinth. 3. Non sumus sufficientes aliquid cogitare a nobis quasi ex nobis. Si ergo presumptio, secundum quam aliquis nititur in ea, ad quę non sufficit, sit peccatum, videtur quod homo nec cogitare aliquid bonum licite possit: quod est inconueniens. non ergo presumptio est peccatum.

SED CONTRA est, quod dicitur Ecclesiast. 37. O presumptio nequissima, vnde creata es? Vbi respondet glos. * de mala, scilicet, voluntate creaturę: sed omne quod procedit ex radice male voluntatis est peccatum. ergo presumptio est peccatum.

RESPON. Dicendum, quod cum ea, quę sunt secundum naturam, sint ordinata ratione diuina, quam humana ratio debet imitari, quicquid secundum rationem humanam sit, quod est contra ordinem communiter in naturalibus rebus inuentum, est vitiosum & peccatum. Hoc autem communiter in omnibus rebus naturalibus inuenitur, quod quilibet actio commensuratur virtuti agentis. Nec aliquid agens naturale nititur ad agendum id, quod excedit suam facultatem, & ideo vitiosum est, & peccatum, quasi contra ordinem naturalem existens, quod aliquis assumat ad agendum ea, quę preferuntur suę virtuti: quod pertinet ad rationem presumptionis, sicut & ipsum nomen manifestat. Vnde manifestum est, quod presumptio est peccatum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nihil prohibet aliquid esse supra potentiam actiuam alicuius rei naturalis, quod non est supra

potentiam passiuam eiusdem. In est enim acri potentia passiuam, per quam potest transmutari in hoc, quod habet actionem, & motum ignis, quę excedunt potentiam actiuam aeris. Sicut etiam vitiosum est, & presumptuosum, quod aliquis in actu imperfectę virtutis existens, attendat statim ad ea, quę sunt perfectę virtutis, sed si quis ad hoc tendat, ut proficiat in virtutem perfectam, hoc non est presumptuosum, nec vitiosum. Et hoc modo Apostolus in anteriora se extendebat, scilicet per continuum profectum.

AD II. dicendum, quod diuina, & immortalia secundum ordinem nature sunt supra hominem. Homini tamen inest quedam potentia naturalis, scilicet, intellectus, per quam potest coniungi immortalibus, & diuinis, & secundum hoc Philof. * dicit, quod oportet hominem se trahere ad immortalia, & diuina, non quidem vt ea operetur, quę decet Deum facere, sed vt conueniatur per intellectum, & voluntatem.

AD III. dicendum, quod sicut Philof. dicit in 3. Ethicor. * Que per alios possumus, aliquatenus per nos possumus, & ideo quę cogitare, & facere bonum possumus cum auxilio diuino, non totaliter hoc excedit nostram facultatem. Et ideo non est presumptuosum, si aliquis ad aliquid opus virtuosum agendum intendat: esse autem presumptuosum si ad hoc aliquid tenderet absque si duca diuini auxilij.

ARTICVLVS II.

Vtrum presumptio opponatur magnanimitati per excessum.

AD SECVDVM sic proceditur. Viderur, quod presumptio non opponatur magnanimitati per excessum. Presumptio enim ponitur species peccati in Spiritum sanctum, vt supra habitum est; sed peccati in Spiritum sanctum non opponitur magnanimitati, sed magis charitati. ergo etiam neque presumptio opponitur magnanimitati.

¶ 2 Pręf. Ad magnanimitatem pertinet, quod aliquis se magnis dignificet, sed aliquis dicitur presumptuosus etiam si se parus dignificet, dum modo hoc excedat propriam culturam. non ergo directe presumptio opponitur magnanimitati.

Li. 10. ca. 7. non procul a. n. 10. 5.

Lib. 1. ca. 2. declinando ad finem id inuit, 10. 3

Glos. Inter lin. ibid.

honotabilem. ergo non est presumptio opposita magnanimitati. Secundo, q non opponitur proprie charitati, quia magis o'ponit spei. Secundum. n. autho. rem in q. de malo, presumptio est inordinata spes. Tertio, inordinata confidentia de divina misericordia no opponitur magnanimitati: ergo. Probatur assumpti, quia no est reipse diu arduorum agendorum, sed respectu impunitatis in extremo iudicio. Ad hoc dicitur, q presumptio, qua q's inordinata confides de divina misericordia, conuenit diuinitati iustitiam & ratione radices, & ratione ipsius contemptus manifeste opponitur magnanimitati. Radices quidem, quia talis ut sic, dignificat se magis, quibus no est dignus. Significat se siquidem diuina adoptione, & visione, quibus non est dignus. Ratione vero contemptus quia ipsum conuenit est actus magis excedit facultatem hominis talis: quia contemere vindicantiam iustitiam est hominis sancti, & iusti. Vnde patet responsio ad primu. Quilibet presumptuosus contemns, exercet ipsum actum vnam, & honorabilem, v'pote, vt actum iam securi de Deo. Et similiter patet responsio ad tertium quia arduissimum agendum, est regnare cum Christo, videre Deum, assequi opera felicitatis aeternae, quae iste sperat. Ad secundum vero ex litera patet, q non d'f' opponit simpliciter charitati, sed ratione materiae, in quantum s' est aliquid diuini qd no impugnat ab argu.

¶ 3 Præ. Magnanimus exteriora bona reputat quasi parua: sed secundum Philof. in 4. Ethico. * presumptuosus propter exteriorem fortunam sunt despectores, & iniuriores aliorum, quasi magnum aliquid estimantes exteriora bona. ergo presumptio non opponitur magnanimitati per excessum, sed solum per defectum.

SED CONTRA est, quod Philof. dicit in 2. & 4. Ethic. q magnanimo opponitur per excessum chaynus, i. furiosus, vel ventosus, quem nos dicimus presumptuosum.

RESPON. Dicendum, q sicut supra dictum est, * magnanimitas consistit in medio non quidem secundum quantitatem eius, in quod tendit, quia tendit in maximum: sed constituitur in medio secundum proportionem ad propriam facultatem. Non. n. in maiora tendit, q sibi conueniant. Presumptuosus autem quantum ad id, in quod tendit, non excedit magnanimum: sed multum quandoque ab eo deficit. Excedit autem secundum proportionem suae facultatis, quae magnanimum non transcendit: & hoc modo opponitur presumptio magnanimitati per excessum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q non qualibet presumptio ponitur peccatum in Spiritum sanctum, sed illa, qua quis diuinam iustitiam contemnit ex inordinata confidentia diuinae misericordiae. Et talis presumptio ratione materiae, in quantum scilicet per eam contemnitur aliquid diuinum, opponitur charitati, vel potius dono timoris, cuius est Deum reuereri. In quantum tamen talis contemptus excedit proportionem propriae facultatis, potest opponi magnanimitati.

AD II. dicendum, quod sicut magnanimitas, ita & presumptio in aliquod magnum tendere videtur. Non enim multum conuenit dici aliquis presumptuosus, si in aliquo modico vires proprias transcendat. Si tamen talis presumptuosus dicatur, haec presumptio non opponitur magnanimitati: sed illi virtuti, quae est circa mediocres honores, vt dictum est. *

AD III. dicendum, q nullus attentat aliquid supra suam facultatem, nisi in quantum facultatem suam estimat maiorem, quam sit. Circa quod potest esse error dupliciter. Vno modo, secundum solam quantitatem, puta, cum aliquis estimat se habere maiorem virtutem, scientiam, vel aliquid aliud huiusmodi, q habeat. Alio modo, secundum genus rei, puta, cum aliquis ex hoc estimat se magnu, & magnis dignu, ex quo non est, puta, propter di-

uitias, vel propter aliqua bona fortuna. Vt enim Philof. dicit in 4. Ethico. * qui sine virtute talia bona habeat neque iuste magnis seipos dignificant, neq; recte magnanimi dicuntur. Similiter etiam illud, ad quod aliquis tendit supra vires suas, quandoq; quidem secundum rei veritatem est magnum simpliciter: sicut pater de Petro, qui tēdebat ad hoc, q pro Christo pateretur, quod erat supra virtutem suam: quandoque verò non est aliquid magnum simpliciter, sed solum secundum stultorum opinionem, sicut praetiosus vestibus indui, despiciere, & iniuriari alijs: quod quidem pertinet ad excessum magnanimitatis non secundum rei veritatem, sed secundum opinionem. Vnde Seneca dicit in libr. * de quatuor virtutibus, q magnanimitas si se extra modum suu extollat, facit viru minacem, inflatum, turbidum, inquietu, & in qualicq; excellentias dictorum, factorumq; neglecta honestate, festinum. Et sic patet, q presumptuosus secundum rei veritatem, quandoq; deficit a magnanimo: sed secundum apparentiam in excessu se habet.

¶ Li. 4. ca. 1. circa mediu tom. 5.

In cap. de moderanda fortitudine.

QVAESTIO CXXXI.

De ambitione, in duos articulos diuisa.

¶ Super Quaestione centesimo trigesimo prima Articulum primum.

DEINDE considerandum est de ambitione.

ET CIRCA hoc quaruntur duo.

- ¶ Primò, vtrum ambitio sit peccatum.
¶ Secundò, vtrum opponatur magnanimitati per excessum.

ARTICVLVS I.

Vtrum ambitio sit peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur: Videtur, quod ambitio non sit peccatum. Importat. n. ambitio cupiditatem honoris: honor autem de se quoddam bonum est, & maximum inter exteriora bona. vnde & illi, qui de honore non curant, vituperantur. ergo ambitio non est peccatum, sed magis aliquid laudabile, secundum quod bonum laudabiliter appetitur.

¶ 2 Præ. Quilibet absq; vitio potest appetere illud, quod sibi debetur pro premio: sed honor est premium virtutis, vt Philof. dicit in 1. & 8. Ethic. * ergo ambitio honoris non est peccatum.

¶ 3 Præ. Illud, per qd homo prouocatur ad bonum, & reuocatur a malo, no est peccatum: sed per honorem homines prouocantur ad bona facienda, & mala vitanda, sicut Philof. dicit in 3. Ethic. * quod fortissimi videntur esse, apud quos timidi sunt inhonorati, fortes autem honorati. & Tullius * dicit in libro de Tusculanis quaestionibus, quod honor alit artes. ergo ambitio non est peccatum.

Secunda Secundae S. Thomae.

IN art. 1. q. 13. 1. dubium primo occurrit circa illud, id in quo homo excellit, datur homini a Deo, vt ex eo alijs proficiat. Videur enim dici hoc sine ratione aliqua nec apparet verum, qm qd de quo datur homini, vt in seipso perfectior sit. Dubium secundò occurrit circa distinctionem trimembre inordinati appetitus honoris, an sit sufficiens. Inquit enim Marius in 1. quaestio de ambitione, quod videtur sibi esse alii modis preter istos. Vnde quatuor modos ponit, scilicet ratione quantitatis, finis, mediocritatis, & vehementiae. Sub his siquidem modis tribus in litera assignatis, non comprehenditur ambitio digni secundum se aliquo honore, sed indigni: quia habet dignitatem se illo honore, qui no potest vtrique dari, vt est honor episcopalis &c. Et similiter nec ambitio eius, qui per quacunque media querit honorem, quo dignus est. Et similiter nec ambitio eius, qui vehementius affectat, vel querit, quam oportet. Dubium tertio est, circa veritatem tertii membri distinctionis

Li. 3. ca. 1. & li. 4. cap. 3. tom. 5.

Li. 3. cap. 8. tom. 5. * li. 1. no remote a pri.

R R 3 dicitur